

Styrdokument

RIKTLINJER MOT VÅLDSBEJAKANDE EXTREMISM

Våra styrdokument

[Normerande]

Policy - Vår hållning, övergripande
Riktlinjer - Rekommenderade sätt att agera
Regler - Absoluta gränser och ska-krav

[Aktiverande]

Strategi - Avgörande vägval och strategiområden från fullmäktigeberedningar
Program - Avgörande vägval och programområden från andra än fullmäktigeberedningar
Plan - Uppdrag, tidsram och ansvar

Innehåll

1	Bakgrund	4
2	Syfte	4
3	Ideologierna bakom våldsbejakande extremism	5
3.1	Vänsterextrema miljön	5
3.2	Högerextrema miljön.....	6
3.3	Våldsbejakande islamistiska miljön	6
4	Ansvar	7
5	Förebyggande åtgärder.....	8
5.1	Samverkansaktörer	9
6	Utbildning och stöd till medarbetare	9
7	Stöd till anhöriga	9
8	Uppföljning	10

1 Bakgrund

I juni 2014 tillsattes en Nationell Samordnare med uppdraget att samordna arbetet med att värna demokratin mot våldsbejakande extremism på nationell och lokal nivå. Den 12 januari 2018 löpte samordnarens uppdrag ut och Brottsförebyggande rådet (BRÅ) inrättade ett permanent Center mot våldsbejakande extremism.

Regeringens nationella samordnare mot våldsbejakande extremism gick ut med rekommendationer om att varje kommun bör ta fram en plan för arbetet kring våldsbejakande extremism. I Ulricehamns kommun definieras denna plan som riktlinjer mot våldsbejakande extremism.

Våldsbejakande extremism är ett samlingsbegrepp för rörelser, ideologier eller miljöer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning. Med våldsbejakande menas handlingar såsom att stödja, uppmana eller delta i ideologiskt motiverade våldshandlingar för att främja en sak. Att vara våldsbejakande ska inte förväxlas med att vara våldsbenägen då ett våldsbejakande beteende kan innebära ett långvarigt stöd till våldshandlingar som andra begär, trots att personen själv aldrig utövar våld.

Ordet extremism används för att beskriva företeelsen där individer använder extrema metoder för att förändra samhället i önskad riktning. Säkerhetspolisen använder ordet extremism för att beskriva rörelser, ideologier eller individer som inte accepterar den demokratiska samhällsordningen. Våldsbejakande extremism förekommer både inom den religiösa och politiska sfären.

Det finns i Sverige idag tre olika våldsbejakande extremistiska miljöer, den vänsterextrema miljön (tidigare kallad autonoma miljön), högerextrema miljön (tidigare kallad vit maktmiljön) och den våldsbejakande islamistiska miljön. Det finns även individer som inte formellt tillhör en extremistisk miljö men som på egen hand kan agera utifrån en extremistmiljös ideologi, så kallade ensamagerande våldsverkare.

Extremism oavsett politisk färg utgör ett hot mot demokratin.

2 Syfte

Riktlinjen ska öka kunskapen om begreppet våldsbejakande extremism. Den ska tydliggöra ansvarsfördelningen inom området samt påvisa vikten av ett förebyggande arbete och agerande i tidigt skede för enskilda individer och deras familjer.

3 Ideologierna bakom våldsbejakande extremism

3.1 Vänsterextrema miljön

Den vänsterextrema miljön strävar efter ett klasslöst samhälle utan styre från någon auktoritet. Dagens demokrati är inte tillfredsställande. Den enda styrelseformen som kan accepteras är ett självstyre från folket. De anser att kapitalistiska drivkrafter har greppet om dagens samhälle. Detta utgör ett hinder för att uppnå idealsamhället - ett samhälle som är jämställt och klasslöst och där människor med olika ursprung och sexuell läggning ska kunna leva på lika villkor¹.

Kampen mot kapitalismen är av stor betydelse inom den vänsterextrema miljön. Den riktas bland annat mot stora företag och banker. Brott mot egendom är enligt den vänsterextrema miljön inget brott då det inte finns något berättigande ägande. Ägandet däremot är ett brott då det betraktas som en stöld. Därav är det inte omoraliskt att förstöra egendom. Kapitalister ska bli av med sin egendom för att ojämlikheten ska utjämnas.

Grundsynen inom den vänsterextrema miljön är socialistisk. Ofta används uttrycket frihetliga socialister. Ideologisk inspiration hämtas främst från anarkismen och syndikalismen. För den vänsterextrema miljön är det viktigt att visa att alla politiska handlingar även de som innefattar lagbrott har en legitimitet.

Förutom kampen mot kapitalismen för de även en kamp mot rasism, sexism och plågsamma djurförsök. De driver en feministisk kamp samt en kamp mot en bättre miljö. De som angrips är dem som uppfattas som rasister, högerextrema med diverse politiska tillhörigheter, pälsdjursindustrin och kommersialismen.

Fler av de mål som de vänsterextrema satt upp är sådana som många i den svenska befolkningen skulle kunna tänka sig ställa sig bakom men det är metoderna som de flesta tar avstånd ifrån.

Säkerhetspolisen påtalar också att det över tid skett ett skifte i stödet för de vänsterextrema grupperingarna.

”För svensk del kan man tala om den autonoma miljön före och efter EU-toppmötet i Göteborg 2001. Före kravallerna vid toppmötet hade den autonoma miljöns aktiviteter ett relativt starkt stöd inom en bred politisk vänster. I takt med nya avslöjande om våld och kriminalitet har stödet minskat och grupperna blivit mer isolerade, även om det fortfarande höjs röster som försvarar verksamheten utifrån dess goda syften och utifrån att andra insatser visat sig verkningslösa för att motverka exempelvis vad som uppfattas som den framväxande nazismen.”²

Inom den vänsterextrema miljön anses alla former av hierarkier utgöra en form av förtryck. Därav är de inte uppbyggda enligt en hierarkisk struktur utan ofta istället som en

¹ DS 2014:4 Våldsbejakande extremism i Sverige – nuläge och tendenser

² Brå & Säkerhetspolisen (2009) s.37

nätverksstruktur som skapas och upphör över tid. I rapporten från 2009 som Brå och Säkerhetspolisen skrivit kan man läsa att den vänsterextrema ideologin inte kan ses som en sammanhållen ideologi utan det rör sig om flera olika inriktningar kopplat till olika sakfrågor, men under ett och samma ideologiska tak.

3.2 Högerextrema miljön

Under namnet högerextrema miljön finns ett myller av olika ideologiska inriktningar. Här finns nationalsocialister, fascister, rasockulta grupper och kristna antisemitiska grupperingar.³

Den högerextrema miljön vill ha ett etniskt homogent samhälle där det inte förekommer inslag av andra kulturer. De påstår att människosläktet kan delas in i raser och ser negativt på invandring av människor som inte räknas till den vita rasen.

Centralt inom miljön är föreställningen om en judisk konspiration och ett judiskt inflytande som anses hota den vita rasen. Man tror att det finns en sionistisk ockupationsmakt (ZOG). Det är mot denna ”judiska sammansvärjning” som kampen står mot. Begreppet ZOG innefattar inte endast judar utan även ”andliga judar” som medier, polis, rättsväsende, byråkrati, de intellektuella som av aktivisterna uppfattas som ”ZOG-lakejer” eller rasförrädare som sålt sin själ till judarna. ZOG är enligt den högerextrema miljön det existerande samhället och dess maktfunktioner. Det har medvetet förgiftat ”den vita rasen” genom immigration av rasligt underlägsna element så som homosexualitet, kommunism, liberalism och moralupplösningar. Dessa måste bekämpas med alla till buds stående medel⁴

Inom rörelsen uppfattar man sig ofta som ett slags soldater i ett pågående raskrig där man måste strida för den vita rasens överlevnad. Om de i denna kamp döms till fängelsestraff så behöver inte det innebära något negativt. De ser sig då som krigsfångar och martyrer som tvärtom kan stärka deras position i gruppen.

Det finns delar inom den högerextrema miljön som kan tänka sig att människor med olika ursprung kan leva sida vid sida av varandra men att de ska hållas åtskilda. Denna uppfattning kallas etnopluralistisk.

Retoriskt sett har det skett en förskjutning från att tala om ras till att tala om kultur. Man talar mycket om att bekämpa den mångkulturella samhällsordningen. De kallar sig ogärna även nazister eller fascister utan använder nya termer så som identiärer, patrioter eller ”den nationella rörelsen”⁵

3.3 Våldsbejakande islamistiska miljön

Det finns i huvudsak två ideologiska influenser inom den våldsbejakande islamistiska miljön. Det är al-Qaida och al-Shabaab. Skillnaderna i deras budskap vävs samman med olika nationella och lokala politiska intressen i de länder som de har en stark etablering. Enligt Säkerhetspolisen är den svenska våldsbejakande islamistiska miljön huvudsakligen

³ Heléne Lööw, Nazismen i Sverige 2000-2014 (2015)

⁴ Heléne Lööw, Nazismen i Sverige 2000-2014 (2015)

⁵ Brå & Säkerhetspolisen (2009) s.35

inspirerad av al-Qaida-ideologin.⁶ Den ideologiska inriktningen domineras av salafijihadism. Denna ideologi stödjer även islamiska staten/daesh. Salafijihadistiska rörelsens ideologiska målsättningar är primärt transnationella eller globala. Det innebär att man agerar huvudsakligen mot civilbefolkningar istället för mot nationella intressen. Syftet är att förstöra det internationella systemets grundläggande normer, värderingar, institutioner och regler⁷

Målet är att genom våld införa ett islamistiskt styre och återinföra den muslimska storhetstiden. Västvärldens materialism är inom den våldsbejakande islamistiska miljön förhatlig. Kapitalism och sekularisering ses som tecken på att det råder okunskap och barbari i världen.

De jobbar aktivt med att sprida ett våldsbejakande budskap, rekrytera fler aktiva anhängare, ge ekonomiskt och praktiskt stöd etc.

I P1-morgon den 2 februari 2018 kunde man höra Mikael Krona, forskare på terrorgrupper, tala om hur bland annat IS (Islamiska staten) är väldigt duktiga på att jobba på två fronter vid rekrytering. Det görs dels digitalt men även genom fysisk kontakt. I intervjun tar han upp att de är väldigt duktiga på att få dem som vill ansluta sig till IS att känna sig delaktiga och inkluderande. Detta oavsett var i världen de befinner sig. Enligt Mikael Krona är detta en viktig kunskap att ha med sig i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande islamistisk extremism.⁸

4 Ansvar

Att arbeta förebyggande för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism förutsätts det att det finns samordning och ett samarbete inom kommunen samt med berörda externa aktörer. Säkerhetssamordnaren bör vara den utsedda funktion som ansvarar för arbetet mot våldsbejakande extremism. Säkerhetssamordnaren ska ha ett tydligt mandat att sammankalla samverkansgrupper och vara en kontaktpunkt och kanal för åtgärder vid behov. Uppdraget är att på strategisk nivå leda och samordna arbetet mot våldsbejakande extremism på intern nivå och ge stöd till berörda verksamheter. Det krävs en tydlig och uttalad ansvarsfördelning så att information kan föras vidare till rätt funktion.

Det är viktigt att det finns ett förebyggande arbete för att man kan förhindra individer att lockas in till de olika våldsbejakande extremistiska miljöerna.

För att detta arbete ska bli verkningsfullt krävs samordning, samarbete och kontinuerlig uppföljning.

Flertalet verksamhetsområden inom Ulricehamns kommun ska samverka i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. Det omfattar:

- Sektor Lärande

⁶ DS 2014:4 Våldsbejakande extremism i Sverige – nuläge och tendenser

⁷ Center mot våldsbejakande extremism, CVE Den våldsbejakande islamistiska miljön, 2020

⁸ P1-morgon 2 februari 2018 (1.19.00-1.25.00 in i programmet)

- Sektor Vårld
- Sektor Service (kultur och fritid)

Säkerhetssamordnaren ska använda befintliga förebyggande forum så långt det går. I den samordnande rollen ingår att:

- Hålla kontakt med polisen för en aktuell lägesbild inom ramen för Effektiv samverkan för trygghet (EST)
- Vara informationskanalen och direktkontakt in och ut från kommunen gentemot polisen
- Omvärldsbevaka genom att delta i relevanta nätverk
- Säkerställa informationsdelning till berörda verksamheter inom kommunen samt politiken
- Stödja de verksamheter som berörs av frågan i sitt arbete
- Vid behov tillse att medarbetare, chefer och förtroendevalda får relevant utbildning
- Följa upp arbetet

5 Förebyggande åtgärder

En uppdaterad lokal lägesbild ger goda förutsättningar för ett framgångsrikt arbete. Detta arbete sker inom ramen för Effektiv samverkan för trygghet (EST) Lägesbilderna ska innehålla information om den vänsterextrema miljön, högerextrema miljön och den våldsbejakande islamistiska miljön, deras närvaro och aktiviteter.

För att skapa bra lägesbilder krävs det att olika aktörer samverkar. Riktlinjer mot våldsbejakande extremism kommer att kopplas till lokala Brå och EST-arbetet. Samverkan är nyckel till framgång. Att förebygga att en ung människa dras in i våldsbejakande extremism är ingen "quick fix". Det är ett långsiktigt arbete. Därför är förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism ett av flera perspektiv inom brottsförebyggande arbetet. Man kan använda mycket av den kunskap som finns inom det brottsförebyggande arbetet generellt.

I det förebyggande arbetet är det viktigt att kontinuerligt föra en dialog med det civila samhället om våldsbejakande extremism. Det kan till exempel röra sig om idrottsföreningar, trossamfund eller andra ideella organisationer. När aktörer inom det civila samhället tar initiativ är det viktigt att kommunen stödjer detta.

Det förebyggande arbetet kan bedrivas på flera preventionsnivåer.⁹

Nivå 1: Generella förebyggande insatser

⁹ <http://samtalskompassen.samordnarenmotextremism.se/metod/forebyggande-arbete/>

I arbetet med alla unga, inte bara specifika riskgrupper, kommer några ur riskgrupperna att identifieras. Det finns ett brett spektrum inom kommunen som bedriver ett generellt brottförebyggande arbete. Till exempel skolan, fritids- och ungdomsverksamheten, förskolan och socialtjänsten.

Nivå 2: Specifika förebyggande åtgärder

Här jobbar man mer med målriktade insatser mot specifika problem eller unga i riskgrupper. Insatsen är resursorienterad och siktar på att erbjuda attraktiva alternativ.

Nivå 3: Individriktade förebyggande insatser

En insats som riktar sig mot enskilda individer som har ett riskbeteende. Insatsen kan handla om att utreda, anpassa erbjudanden och åtgärder så som mentorer, stödpersoner, undervisningsstöd, praktikplatser eller arbete.

5.1 Samverkansaktörer

Samverkan ska ske på alla preventionsnivåer och det ska inkludera skola, socialtjänst, fritidsverksamhet, kommunens säkerhetssamordnare och polis. Det bör även inkludera samfund, föreningsliv och närliggande kommuner. Kontinuerlig dialog med Länsstyrelsen i Västra Götalands län bör också eftersträvas.

6 Utbildning och stöd till medarbetare

Avgörande för ett framgångsrikt arbete är att kunskapsnivån inom området höjs. Genom ökad kunskap och utbildning kan fler individer fångas upp.

Vid behov är det i första hand personal i första linjen som behöver utbildning, t ex förskollärare, lärare, fritidspersonal och personal inom socialtjänsten.

Vid behov av utbildning behöver berörd verksamhet identifiera vilket behov av utbildning som behövs. Säkerhetsamordnaren finns som stöd i utbildningsfrågor och samverkar med kommunpolis.

7 Stöd till anhöriga

Anhöriga eller närstående till personer som är på väg in i eller har anslutit sig till våldsbejakande extremistmiljöer kan spela en central roll i att hindra och motverka radikaliserings. De kan behöva stöd och det stödet kan komma från kommunen, hälso- och sjukvården och ideella verksamheter.

Oroliga anhöriga eller närstående kan via kommunens socialtjänst få hjälp och stöd. Känner man oro för ett barn eller ungdom kan man göra en orosanmälan till Individ- och familjeomsorgen.

Tydlig information om var de kan vända sig ska finnas på kommunens hemsida.

8 Uppföljning

För att öka effektiviteten i det förebyggande arbetet krävs det att man kontinuerligt följer upp det arbete som bedrivs. Uppföljningen kan med fördel inkludera omvärldsbevakning och aktuell forskning.

Riktlinjer mot våldsbejakande extremism ska revideras senast efter fyra år eller vid behov, exempelvis när samverkansöverenskommelsen mellan Ulricehamns kommun och lokalpolisområde Borås ska revideras.